

ÖKOTURIZMUS

AZ IGAZI TERMÉSZETSZERETET

Az ökológiai turizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával – foglalja össze az ökoturizmus lényegét az IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources).

Atömeges turizmus világszerte az 1950-es években indult – szó szerint – térhódító útjára, és az azt követő 20 év alatt közel nyolcszorosára, 25 millióról 200 millióra nőtt a külföldre utazó turisták száma. 2000-re megközelítette a 700 milliót – és ebben még nincsenek benne a belföldön utazók.

NEGATÍV HATÁSOK

A megnövekedett utazási kedvvel együtt jártak annak negatív hatásai is: a letarolt és tönkretett környezet, a túlszűfolttság, a légszennyezés. Ennek eredményeképpen a turisták kedvelt célpontjai egyre inkább elveszthetik valódi vonzerejüket. A legtöbb látogatót ma is az érintetlen helyek, a tiszta környezet, a háborítatlan élővilág látványa vonzza. A turizmus az egyik legdinamikusabban

ÖKOSZÁLLÁSOK MAGYARORSZÁGON

COSMOS TERMÉSZETGYÓGYÁSZ ÖKOPANZIÓ – Piliscsaba-Klotildliget

Csend és nyugalom, örökzöld kert – a közvetlenül az erdő szélén álló panzióban a vendégeket vegetáriánus ételekkel várják.

GAIA ÖKO HOTEL ÉS ÉTTEREM – Galgahévíz

A szálloda konyháján készülő ételekhez a szomszédos Galgafarmon előállított alapanyagokat használják fel. Galgahévízen, hagyományait híven őrző faluban – Magyarországon először – 1992 óta a vegyszerek teljes kizárásával folyik a termelés.

KOLPING HOTEL** SPA & FAMILY RESORT – Alsópáhok**

A szállodakomplexum biofalujában 12 vályogból készült, nádtetővel borított, natúr, viaszolt bútorokkal berendezett házban pihenhetnek a természet közelségére vágyók.

A 10 hektáros parkban minden házhoz 400 m² zöld felület is tartozik.

ŐRSÉGI BIOVENDÉGHÁZ ÉS ÉTTEREM – Őrimagyarósd

Az Őrségi Nemzeti Park keleti kapujában lévő településen, dús rétek és zöldellő erdők ölelésében található a népi iparművész által faragott bútorokkal, anti-allergén szobákkal berendezett vendégház, amely wellness-szolgáltatásokkal és különböző hagyományőrző programokkal (kemencében sütés, kerámiakészítés) várja a látogatókat.

ÖKO-PARK PANZIÓ-KEMPING* ÉS KALANDPARK – Szarvaskő**

Bükki Nemzeti Park közvetlen határán található, a területén botanikai és geológiai bemutató ösvénnyel. Az építkezés során csak természetes anyagokat használtak fel, a szobákban allergémentes padló, ágynemű és biomatrac található. Az étteremben ellenőrzött alapanyagokból készülő bioételek is rendelhetők. A hulladékot szelektíven gyűjtik, biológiailag lebomló tisztítószereket használnak. A működtetés során hangsúlyt helyeznek a víz- és energiatakarékosra.

ÖKO VENDÉGHÁZ – Mátraderecske

A vendégeket magaslati levegőjú környezetben házi természetű bio- és ökoalapanyagokból készült diétás és tájillegű ételek, gyógyteák, természetes gyógyhatású termékek, valamint egészségmegőrző programok várják: hegyi túrák, gyógyfürdőkúrák, sport- és szabadidős tevékenységek (lovaglás, horgászat, vadászat). A gyógyulni vágyók a közeli MOFETTA szén-dioxid szarzfürdőt kereshetik fel.

PIPACS TANYA – Pusztaszer

Biotanya a dél-alföldi tájvédelmi körzet peremén, az Afrikába vonuló madarak pihenőhelye közelében. A vendégek egy régi vályogépítésű parasztházban szállhatnak meg, és az öko-gazdálkodást folytató gazda helyben termesztett élelmiszereiből fogyaszthatnak.

ZÖLDHÁZ EGÉSZSÉG CENTRUM – Gyenesidás

Az első biopanzió Magyarországon, ahol természetbarát szobák (pl. tönkölypelyva párna, fenyőbútorzat stb.) és főként a Magyarországon termelhető, minőségi mezőgazdasági termékekből, rostdús, teljes értékű alapanyagokból készülő bioétel- és -italkínálat, valamint egészségmegőrző programok várják a vendégeket.

fejlődő gazdasági üzletág, ezért egyre többen felismerik, hogy új utakra, szemléletváltásra van szükség a fenntartható fejlődéshez, amely a célterületek számára is hosszú távú előnyökkel jár. Bár mindig is voltak olyan turisták, akik minél inkább a természet közelségét keresték, és igyekeztek a legkevesebb nyomot hagyni a jelenlétükkel, maga az ökoturizmus kifejezés először a 80-as években tűnt fel.

A fogalom mibenléte még ma sem egységes: tágabb értelemben ide tartozik a természetjárás, a nemzeti parkok, természeti látványosságok vagy távoli, egzotikus tájak felkeresése. Mai – komplexebb – értelmében azonban nem csupán a városi létből való elvonulást érjük rajta. Ennél sokkal többet jelent: egy olyan szemléletet, amelynek alapján a turisták nem kihasználják az adott környezetet, hanem a jelenlétükkel hozzájárulnak

NEMZETI PARKOK ÉS PROGRAMOK

AGGTELEKI NEMZETI PARK (JÓSVAFŐ)

Barlanglátogatások
Csicserei túra – kora reggeli madárhanghallgatás
Bodrogzugi vízitúra
Lovas túrák
Hucul-ménes megtekintése

Orchidea túra

BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK (CSOPAK)

Denevérek éjszakája
Tapolcai tavasbarlang
Szentgáli kőlik
Arborétum – Zirc
Salföldi Major
Bivalyrezervátum Kápolnapusztán

BÜKKI NEMZETI PARK (EGER)

Ipolytarnóci Ósmeradványok Természetvédelmi Terület
Cserépfalu – Oszlai Tájház
Barlangtúrák Lillafüreden
Bükki ősemberbarlangok túra
Kerékpárkölcsonzó Felsőtárkányban a kerékpározóknak

DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK (PÉCS)

„Halfogó” – ismerkedés hagyományos halászati módszerekkel
Madárgyűrűzés Sumonyban
Szarvasbögés Gemencen
Kenutúrák a Dráván

Boszorkánykonyha – bogyók, füvek a Mecsekben

DUNA-IPOLY NEMZETI PARK (BUDAPEST)

Alcsúti Arborétum
Dinnyési Fertő
Ócsai Tájház
Barlangtúrák
Tanösvények

FERTŐ-HANSÁG ÉS ŐRSÉGI NEMZETI PARK (SARRÓD)

Kenutúra a Fertő nádasában
Kirándulás Hany Istók birodalmában
Fertőrákos – Püspöki-kőfejtő
Esterházy-madárvárta kiállítás

HORTOBÁGYI NEMZETI PARK (DEBRECEN) DARUÜNNEP

Meggyes csárdamúzeum
Tisza-tavi vízi sétány és tanösvény
Pusztai Állatpark
Hortobágy-halastavi bemutatóterület – kisvasút

KISKUNSÁGI NEMZETI PARK (KECSKEMÉT)

„Tarlón tűzok lépeget...” – tűzokdörgés
Apajpusztán

Orchidea túra a Kolon-tónál
Tiszavirág túra a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben
Szarvasbögés az Őrjegen (Császártöltés)
Séta a Fülöpházi mozgó homokbuckákhoz

KÖRÖS-MAROS NEMZETI PARK (SZARVAS)

Kerékpártúrák a Déványai-Ecsegi pusztákon
Túra a Kígyósi Tanösvényen

Kék vércse gyülekező Réhelyben

Fülemülék éjszakája – Éjféltúra az Anna-ligetben

ŐRSÉGI NEMZETI PARK (ŐRISZENTPÉTER)

Őrségi-vendvidéki barangolások – gyalogos és kerékpáros túrák

Szekértúra Pityerszerre

A harmaifű nyomában – a szőcei tőzegmohás

láprét

Őrségi Nemzetközi Tökfesztivál

MAGYAR-ORSZÁGI NATÚRPARKOK

Írott-kő Natúrpark (Köszeg)

Soproni-Hegység Natúrpark (Sopron)

Őrség-Vendvidék Natúrpark (Őriszentpéter)

Kerka-Mente Natúrpark (Szécsisziget)

Vértesi Natúrpark (Csákvár)

Ipolymente-Börzsöny Natúrpark (Vámosmikola)

Körösök völgye Natúrpark (Békéscsaba)

Nagy-Milic Natúrpark (Füzér)

Ráckevei Kis-Duna Natúrpark (Ráckeve)

A hazai ökoturizmus célpontja lehet hagyományok megismerése is

annak megőrzéséhez, sőt fejlődéséhez, legyen az egy természeti terület vagy egy élőközösség. Mára egyes országokban a helyi közösségek számára a fennmaradás egyetlen lehetőségét is az ökoturizmus – és az általa odavitt bevétel – jelenti.

AZ ÖKOTURISTÁK

Az ökoturista tudatos választás alapján indul útnak, és olyan létszámban, amely még nem borítja fel az adott céltérület egyensúlyát, vagyis többnyire családosan, kisebb baráti társasággal vagy éppen egyedül. Többnyire hosszabb időt tölt egy adott helyen, így szinte részt vesz annak mindennapi életében, a helyi szolgáltatásokat használja,

Az ökoturizmus egy olyan szemlélet, amelynek alapján a turisták nem kihasználják az adott környezetet, hanem a jelenlétükkel hozzájárulnak annak megőrzéséhez

lődéshez, a gazdasági szerkezetváltáshoz azáltal, hogy bevonja a helyi lakosságot a szolgáltatóiparba, hozzásegítve őket új, a későbbiekben is használható, korszerű ismeretek elsajátításához, miközben feléleszti a hagyományok ápolásának szokását is. A turisták és a helyi lakosok kapcsolata közvetlenebb, alaposabb ismerkedésre – akár barátságok kialakítására – nyújt lehetőséget, amelynek leginkább az eltérő népek, kultúrák találkozásánál van szerepe. Az ökoturisták a megismerés szándékával mennek, ezért a „kiszolgálásuk” miatt a helybelieknek nem kell változtatniuk a szokásaikon. Mivel a hagyományos turizmus 1-2 csúcshónapjához képest az ökoturizmus időben kiterjedtebb, lehetőséget

RÖGÖS ÚTON

„A hazai ökoturizmus kialakulásáig röögös út vezetett. Ám ez a folyamat egyben nagyon izgalmas is volt” – mesélt a kezdetekről Lingauer János, a Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR) ökoturizmus tagozatának elnöke. „A kezdeti lépések – valamikor a 80-as évek táján – a nemzeti parkokhoz köthetők: ne csak azzal foglalkozzon egy nemzeti park, hogy védi, megóvja, kezeli, fenntartja a természetet, ezzel együtt tilt, korlátoz, nem enged be, hanem egy új szemlélet szerint – amely a világ más tájain már jelen volt – a védett természetet láthassa a turista is. Nagy áttörést jelentett, hogy 1996-ban a Környezetvédelmi Minisztérium háttérintézményeként létrejött a Környezetgazdálkodási Intézet, és az egyik megbízatásunk az ökoturizmus fejlesztése volt. Ennek kapcsán került minden nemzeti parkba egy-egy olyan munkatárs, akinek ott helyben ez volt a feladata. A munkatársak között volt idegenforgalmi szakember, pedagógus, természetbúvár. Kaptak tőlünk egy feladattervet, hogy mi mindent kell csinálniuk, ilyenek voltak többek között a vonzerőleltár elkészítése, az ökoturizmus kommunikációja, a kapcsolatok kiépítése a helyi szervezetekkel, utazatókkal. Mindez nem mindenhol zajlott ellenállás nélkül.

1999 őszén megalakítottuk a MATUR Ökoturisztikai tagozatát. Az általunk szervezett konferenciákon, előadásokon, terepi szakmai programokon keresztül a turisztikai szakmában egyre többen kezdtek megismerni bennünket, és a nemzeti parkok is elfogadták a szakmai tevékenységünket. Első időszakban még az is furcsa volt sokak számára, hogy mit keresnek a nemzeti parkok az Utazás kiállításon...

2004-ben ugyan felszámolták a Környezetvédelmi Intézetet, de még előtte megbíztak bennünket a Természetvédelem ökoturisztikai koncepciója című anyag elkészítésével. Ez szakmailag annyira sikeres volt, hogy úgy ítélték meg, nem kell mást tenni, mint az ebben lefektetettek alapján folytatni a munkát.

2008-ban a turisztikai államtitkárság pozitív lépéseként a turizmus különböző szegmenseire – egészségturizmus, ökoturizmus, lovas turizmus, kerékpáros turizmus – országos stratégiákat készítettünk, és készíttetnek jelenleg is. Most például az ifjúsági turizmus van a középpontban. Mindezek hatására a turizmuson belül – ugyan még nem jelentős, de – évről évre egyre nagyobb szegmensevé válik az ökoturizmus, ami a környezettudatosság fejlesztése miatt is fontos. Szemléletváltásra van szükség, ami sok országban már megtörtént” – zárta a történeti visszatekintést Lingauer János.

helyi termékeket fogyaszt, elősegítve ezzel azt, hogy a bevételek helyben maradjanak. Lehetőség szerint vonattal vagy kerékpárral indul útnak. A látogatása nem egy rövid csúcsidezőszakra esik, hanem tavasztól ősziig az év bármely szakában, ezzel elősegítve a szolgáltatások hosszú távú fennmaradását az adott területen. A környezetbarát szolgáltatásokat részesíti előnyben, az egészséges életmód híve. Nem csupán kikapcsolódni vágyik, hanem az ismeretszerzés is motiválja. Érdeklődik a helyi nevezetességek, hagyományok, tevőlegesen részt vesz a megismerésükben, és hozzájárul azok fennmaradásához.

Az ökoturisták legnagyobb számban saját maguk választják ki a helyszínt és szervezik meg utazásaikat, de vannak jellegzetes csoportos utak is: kutatási vagy oktatási céllal (pl. iskolai csoportok), illetve távoli, egzotikus helyszínekre. Az utazásuk célja a pihenésen, a kikapcsolódáson felül lehet az ismeretszerzés, egy adott helyi kultúra megismerésének a szándéka vagy valamilyen konkrét természetvédelmi tevékenység.

KÖZVETLEN KAPCSOLAT

Az ökoturizmus nem igényel nagy és költséges beruházásokat (pl. szállodaépítések), mivel a helyi adottságokra épít, azokat igyekszik kihasználni. Az elmaradottabb térségekben hozzájárul a fej-

nyújt a térségben élőknek a hosszabb távú bevételre és a szolgáltatások fenntartására (amit így ők maguk is igénybe vehetnek). Idényjellegű ár-felhajtó hatása sem jelentkezik, ezáltal a helyi lakosok számára nem drágul meg az élet. Mivel az ökoturisták környezettudatos szemléletűek, vigyáznak a környezetre, nem szemetelnek, nem teszik azt tönkre, sőt szívesen kapcsolódnak be valamilyen helyi környezetvédő programba.

HAZAI ÖKOTURIZMUS

Magyarország különösen gazdag természeti adottságokban, sok helyen érintetlenül megmaradtak a különböző puszták, mocsarak, lápok, árterek, és azok természetes élővilága. A hazai ökoturizmus célpontja lehet valamely védett természeti terület, egy különleges természeti képződmény, látványosság (például egy barlang, szikla vagy víz-esés) felkeresése, illetve a hagyományok megismerése (falusi turizmus, skanzen, népszokások). A természetjárásnak már régi hagyománya van hazánkban, akár szervezett (a Magyar Természetbarát Szövetség által meghirdetett programokon),

HAZAI ZÖLDUTAK

Duna-Ipoly Zöldút, Föld Szíve Pilisi Zöldút, Örökségeink Útján Zöldút (Drégelypalánk), Budavidék Zöldút (Zsámbéki-medence), Cserháti Zöldút, Tanyakör Zöldút (Kiskunmajsa) Három Táj Zöldút (Sopron).

Ilyen is lehet egy ökotúra

mészetvédelmi Hivatalának kezdeményezésére az ökoturizmus fejlesztésével foglalkozó szakmai csoportot hoztak létre. 1999-ben létrejött a Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR) ökoturizmus tagozata, és tevékenységének köszönhetően egyre szélesebb körben – szakmán belül és kívül – vált ismertté és népszerűvé az ökoturizmus.

Világszerte az a törekvés, hogy az egyes tájegységek természeti kincseit – nemzeti parkként – védetté nyilvánítva igyekezzenek megőrizni a jelenben és az utókornak egyaránt. Az első nemzeti park, a Yellowstone az Amerikai Egyesült Államokban, 1872-ben jött létre. Magyarországon az első ilyen park több mint száz évvel később, 1973-ban nyílt meg a Hortobágyon. Mára a természet szerető és azt megóvó ökoturisták hazánkban 10 nemzeti parkot, 9 natúrparkot, 36 tájvédelmi körzetet, 153 természetvédelmi területet, összesen 1500-nál is több védett természeti területet, természeti emléket kereshetnek fel, ahol tanösvények, látogatóközpontok és egyéb bemutatóhelyek segítségével ismerkedhetnek meg az adott hely élővilágával, természeti és kulturális kincseivel. A nemzeti parkok az ott folyó természetvédelmi munka és a kutatások mellett nagy hangsúlyt fektetnek az ismeretterjesztésre, hiszen a természeti értékeket csak úgy lehet megőrizni a jövő számára, ha azok minél szélesebb körben ismertté és értékes kincssé válnak.

■ SEMEI GYÖRGYI

TUDTA-E, HOGY...

- Magyarországon 13 ezer km jelzett turistaút található, és a turistautak országos kékkört alkotnak?
- a magyarországi turistaútvonalakon a túrázókat eligazító jelrendszer – amely az útvonalon kívül jelzi a kilátókat, a barlangokat és minden egyéb, a turistáknak fontos természeti képződményt, valamint az emberi alkotásokat – Európában egyedülálló módon csak nálunk található meg?
- a zöldutak olyan útvonalak, amelyek valamilyen természeti képződményhez (hegygerinc, folyóvölgy, túraösvény) kapcsolódnak, vagy településeket, természeti és kulturális kincseket kötnek össze, és elsősorban a kikapcsolódást, a pihenést, a sportolást szolgálják, de akár mindennapi – nem motoros – közlekedésre is használhatók. Létrejöttük a helyi lakosok, civil szervezetek vagy a helyi önkormányzatok kezdeményezésének vagy ezek összefogásának köszönhető.
- hazánk védett természeti területeit több mint egymillióan keresik fel évente?
- a Magyar Televízió kezdeményezésére lezajlott szavazás alapján Magyarország hét legszebb természeti értéke: Ipolytárnóc, a Füzéri vár, a kardoskúti Fehértó, az Őrség, a Hévízi-tó, a kerecsensólyom és a parlagi sas.

akár egyéni formában. Az útrakelők mehetnek gyalogosan, kerékpáron, vízen evezve vagy akár lóháton.

Az ökoturizmus célzott fejlesztése a 90-es években indult el Magyarországon. Ebben fontos mérföldkő volt, hogy 1996-ban Budapesten tartották a nemzetközi Naturexpo konferenciát, amelyen a résztvevők meghatározták az ökoturizmus fogalmát. Szintén ebben az évben a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Ter-

HASZNOS LINKEK

- » Magyar Turisztikai Egyesület – www.matur.hu
- » Magyar Természetbarát Szövetség – www.termeszetjaro.hu
- » Nemzeti Park Igazgatóságok – www.nemzetipark.gov.hu
- » Túraútvonalak leírása – <http://okoturizmus.hu/hu/turak>
- » Zöldutak bemutatása – <http://www.okotars.hu/hu/tevekenysegeink/zoldut>
- » Túraútvonalak (gyalog, kerékpáron, vízen, lóháton) – <http://zoldut.itthon.hu>

